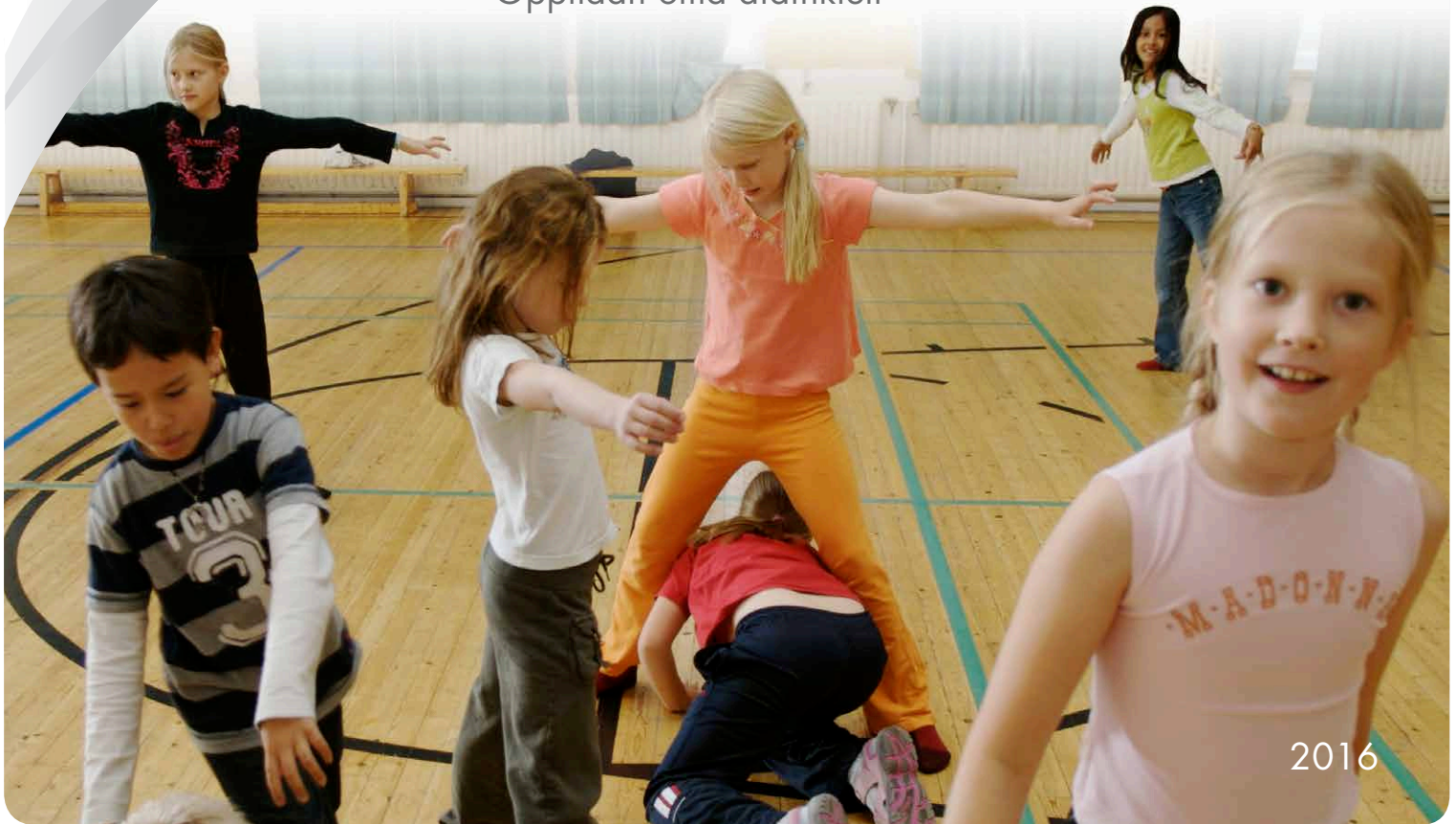

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OMA KIELI – OMA MIELI

Oppilaan oma äidinkieli

2016

Sisältö

Miksi äidinkieli on tärkeä?	3
Monikielisyys	4
Kodin rooli äidinkielen taitojen kehittämisessä	5
Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta kouluissa	6
Uutta vuoden 2014 perusteissa	8

Miksi äidinkieli on tärkeä?

Oma kieli, äidinkieli, on sydämen, tunteiden, identiteetin ja ajattelun kieli. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Äidinkieli on mahdollista määritellä usealla eri tavalla. Äidinkieleksi kutsutaan usein sitä kieltä, joka on opittu ensimmäiseksi. Tällöin kysymyksessä on

lapsen ensimmäinen kieli, jolloin tätä kieltä määrittää ns. järjestyskriteeri. Äidinkieltä voidaan määrittää myös sen mukaan, mitä kieltä henkilö osaa parhaiten, jolloin puhutaan taitokriteeristä. Määräriteriksi kutsutaan sitä, kun äidinkieli määritellään eniten käytetyn kielen mukaan. Lisäksi äidinkieli voidaan määritellä identiteetikriteerin mukaan, jolloin sillä tarkoitetaan kieltä, josta henkilö pitää eniten ja jonka puhujien joukkoon hän tuntee kuuluvansa.

Lapsella voi olla yksi tai useampia äidinkieliä. Kun lapsi opiskelee suomeksi, myös suomen kielestä tulee osa hänen monikielistä kompetenssiaan. Oma äidinkieli on kuitenkin avain tärkeimpiin sosiaalisiin suhteisiin ja merkittävä identiteetin osa. Lapsen kokema oman kielen ja kulttuurin arvostus vaikuttaa siihen, miten olennaiselta toisen kielen, esimerkiksi suomen kielen oppiminen tuntuu. Oman äidinkielen taito ennustaa oppilaan muiden kielten oppimista. Hyvä oman äidinkielen osaaminen tukee myös muiden aineiden opiskelua.

Kieli on voimavara sekä kielen käyttäjälle että ympäröivälle yhteiskunnalle. Jokainen äidinkieli on arvokas ja suojelun arvoinen.

Monikielisyys

Monikielisyys on lapselle valtava rikkaus ja resurssi. Monikielisyys on erityinen lahja, jonka eri äidinkieliä puhuvat vanhemmat voivat lapselleen antaa jo kotona.

Monikielisyys voi nopeuttaa lukemisen ja kirjoittamisen oppimista. Monikielisellä lapsella on laajempi käsitys kielistä, ja siksi hänen on yleensä helpompi oppia uusia kieliä kuin yksikielisen. Monikielisydestä on myös hyötyä kehittyville aivoille. Monikieliset lapset ovatkin yleensä sopeutuvampia ja joustavampia muuttuvissa tilanteissa. Heidän on myös helpompi erottaa oleellinen tieto epäoleellisesta, ja he pystyvät paremmin ohjaamaan omaa toimintaansa. Lisäksi he tiedostavat paremmin oman osaamisensa.

Eri kielet ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja muodostavat kielivarannon, jota lapset käyttävät tarpeen mukaan eri tilanteissa. Kieliä valitaan ja vaihdetaan tilanteen ja yhteisön mukaan. Monen kielen käyttö samassa tilanteessa on osa normaalia vuorovaikutusta.

Tulevaisuuden työelämässä tarvitaan nykyistä laajempaa kielitaitoa sekä kulttuurienvälistä ymmärrystä. Monikielisyys ja monipuolinen kielitaito sekä kulttuurintuntemus ovat isoja etuja opiskelu- ja työpaikan hakemisessa globaalissa maailmassa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) liitteessä 3 on määritelty tavoitteet, sisällöt ja oppilaan oppimisen arviointi oppilaan oman äidinkielen opetusta varten. Opetuksen erityisenä tavoitteena on perusteiden mukaan tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamistaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa.

Näin oppilaan oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen omaksumista. On tärkeää, että oppilas oppii viestimään koulussa oppimastaan myös omalla äidinkielellään.

Kodin rooli äidinkielen taitojen kehittämisessä

Kun lapsi syntyy, monikielisessä perheessä kielikysymykset tulevat ajankohtaisiksi. Lapsi oppii molemmat kielet, kun vanhemmat tai muut huoltajat puhuvat lapselle omaa kieltään, molemmat omaansa. Lapsi on kiinnostunut omaksuma molempien vanhempien tai muiden huoltajien oman kielen ja kulttuurin, jos hän kokee, että kielet ja kulttuurit ovat perheessä arvostettuja. Monikielisyys mahdollistaa lapselle syvemmän siteen vanhempien tai muiden huoltajien kanssa, avaa yhteyden näiden sukuun ja antaa näin mahdollisuuden ymmärtää kummankin kulttuuria.

Keinoja oman äidinkielen käytön tukemiseen kotona

Lapsen oman äidinkielen kielitaitoa voi kehittää katsomalla ja lukemalla kuvakirjoja ja lastenohjelmia. Lapselle voi kertoa tarinoita, laulaa, leikkiä ja pelata omalla kielellä. Koululaisen kanssa voi keskustella koulussa ja yhteiskunnassa tapahtuvista asioista. Myös kouluaineista ja kotitehtävistä on hyvä jutella omalla kielellä, jotta lapsi oppisi koulun eri oppiaineiden käsitteet molemmalla kielellä. On tärkeää pitää huolta, että lapsella on erikielisiä kontakteja kodin ulkopuolella. Kannattaa siis pitää yhteyttä sukulaisiin ja omakielisiin ystäviin, osallistua omakielisen yhteisön toimintaan ja rohkaista lasta luomaan yhteyksiä omalla äidinkielellä.

Lapsen kielet kehittyvät tasa-arvoisesti, jos huoltajat huolehtivat siitä, että lapsella on tarve käyttää kaikkia osaamiaan kieliä. Jos vanhemmilla tai muilla huoltajilla on eri äidinkieli, kummankin tulisi puhua lapselle omaa äidinkieltään johdonmukaisesti. Jos lapsi ei osaa vielä puhua tai ei suostu puhumaan toista kieltä, ei kannata lannistua, vaan silti puhua omaa kieltä. Yleensä lapsi ymmärtää enemmän kuin mitä osaa itse tuottaa. Jos lapsi ei ymmärrä jotain, vanhempi voi toistaa sanomansa molemmilla kielillä.

Monikielisen lapsen kielten oppiminen voi viedä enemmän aikaa kuin yksikielisen, sillä lapsi omaksuu kahden tai useamman kielen sanastoa hitaammin, yhdistää kieliä ja hänellä voi olla vaikeuksia tietyn äänteen ääntämisessä. Lapsi voi vaihtaa kielestä toiseen kesken lauseen ja lainata sanoja toisesta kielestä. Nämä kaikki ovat tavallisia kielten kehitykseen liittyviä ilmiöitä, joista ei tarvitse olla huolissaan. Lasta ei kannata korjata ja pyytää toistamaan korjattuja ilmaisuja, sillä lapsesta saattaa tuntua, että vanhempi ei hyväksy häntä. Aikuisen voi kuitenkin toistaa saman asian oikein omalla kielellään.

Tilanteissa, joissa on usean kielen puhujia, lapselle voi jatkaa puhumista omalla kielellä ja toisaalta näyttää mallia, missä tilanteissa tai kenen kanssa kieltä kannattaa vaihtaa. Jo alle kolmen vuoden ikäinen lapsi hahmottaa, mitä kieltä puhutaan kenenkin läheisen kanssa.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta kouluissa

Oppilaan oman äidinkielen opetus on esi- ja perusopetusta sekä lukiokoulutusta täydentävää opetusta, kun se järjestetään erillisen valtionavustuksen turvin¹. Opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan aktiivisen monikielisyiden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Oman äidinkielen oppiminen tukee myös kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Oppilaan oman äidinkielen opetuksen järjestäminen ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden aineiden opetuksen kanssa. Näin oman äidinkielen opetus auttaa ja kannustaa oppilasta arvostamaan omaa kieltä ja muita kieliä, rakentamaan omia identiteettejään sekä lisää oppilaan ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle.

Oppilaan oman äidinkielen opetus kehittää myös oppilaan ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ohjaa oppimaan tiedonhankintataitoja erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetus tukee ja rohkaisee oppilaita käyttämään omaa kieltään monipuolisesti eri oppiaineiden

tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista, ja oppilaat oppivat viestimään koulun oppiainesisällöistä omalla äidinkielellään.

Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan koulun ulkopuolella. Oppilaiden omat valinnat, osallisuuden kokemukset sekä opittavien asioiden merkityksellisyys ovat keskeisiä motivaatiotekijöitä. Kielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Käytännön opetusjärjestelyt kouluissa

Opetuksen järjestäjä voi hakea vuosittain erillistä valtionavustusta Opetushallitukselta oppilaan oman äidinkielen opetuksen järjestämiseen. Oppilaan oman äidinkielen opetuksen opetusjärjestelyistä ja ryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Valtionavustusta voi saada kahden vuosiviikkotunnin laajuiseen opetukseen.

Opetusryhmät koostuvat usein eri-ikäisistä ja eritasoisista oppijoista. Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oman äidinkielen opettaja eriyttää opetusta eli ottaa tuntien suunnittelussa huomioon oppilaiden tarpeet ja kiinnostuksen kohteet, antaa oppilaille mahdollisuuden suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan omaa oppimistaan. Opetuksen eriyttämisen avulla oppilaat saavat sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia ja voivat kehittyä ja oppia omien vahvuksiensa mukaisesti.

---

¹ Erillisrahoitus perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen 1777/2009. Tarkemmat ohjeet löytyvät tiedotteesta Opetushallituksen verkkosivuilta osoitteesta www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset. Valtionavustusta oman äidinkielen opetukseen voi hakea opetuksen järjestäjä, ja valtionavustusta voi saada enintään kahdesta viikkotunnista. Opetusryhmään tulee kuulua lukukauden alussa tai kurssimuotoisessa opetuksessa kurssin alkaessa vähintään neljä oppilasta. Oppilaat voivat olla esiopetuksesta, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen eri luokka-asteilta, eri kunnista sekä yksityisistä ja valtion kouluista.

Oppilaan oman äidinkielen tunneilla opitaan käyttämään omaa äidinkieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Keskeistä on monilukutaito eli erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taito. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti oman oppimisympäristönsä suunnitteluun sekä työtapojen valintaan ja kehittämiseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksessa oppilas oppii kuuntelemaan, kysymään, vastaamaan ja kertomaan. Opetuksen avulla kehitetään oppilaiden ajattelu- ja itseilmaisutaitoja yhteistyössä kotien kanssa. Oppilas oppii lukemaan ja kirjoittamaan, tutustuu erilaisiin teksteihin, ikätasoaan vastaavaan kirjallisuuteen sekä kertomus- ja kulttuuriperinteeseen. Oppilas oppii käyttämään kieltä erilaisissa oppimisympäristöissä ja hankimaan tietoa äidinkielen avulla. Tavoitteena on oppia tiedostamaan oman äidinkielen merkitys ja luoda positiivinen suhde omaan kieleen sekä oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista.

Oppilaan opiskelumotivaatiota voidaan vahvistaa yhteistyössä kotien ja kieliyhteisön kanssa. Oman äidinkielen opettaja tekee tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa. Yhteistyö tukee oman äidinkielen kehittymistä ja vahvistaa oppilaan opiskelumotivaatiota.

Uutta vuoden 2014 perusteissa

- Tavoitteet, keskeiset sisällöt ja osaamisen kuvaus määritelyt nelivaiheittain (1–2, 3–6, 7–9)
- Noudattaa äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien rakennetta, tavoitteita, sisältöjä ja arviointikriteerejä (tuntimäärä huomioiden)
- Painopiste toiminnallisessa kielitaidossa
- Tavoitteet jaettu viiteen osa-alueisiin:
  1. vuorovaikutustilanteissa toimiminen
  2. tekstien tulkitseminen
  3. tekstien tuottaminen
  4. kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
  5. kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opetuksen tehtävä ja tavoitteet

Uusissa perusteissa oppilaan oman äidinkielen opetuksen tehtäväksi on asetettu, että se auttaa ensinnäkin oppilaita kiinnostumaan omasta kielestään ja kulttuuristaan. Opetuksen tarkoituksena on myös auttaa rakentamaan ja vahvistamaan kulttuurista identiteettiä ja tukea rinnakkais- ja monikielisyyden kehittymistä. Se myös vahvistaa oppilaiden itsetuntoa ja antaa myönteisiä oppimiskokemuksia, jotka rohkaisevat käyttämään omaa kieltä eri tilanteissa.

Vuosiluokilla 1–2 edistetään erityisesti peruskielitaidon oppimista ja rohkaistaan käyttämään aiemmin opittua. Pääpaino on tällöin suullisen kielitaidon kehittämisessä. Opetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaiden osaamisen lähtötaso ja kielenkehityksen vaihe. On tärkeää, että kielitaidon eri osa-alueet liittyvät aihepiireiltään oppilaiden arkeen ja elinympäristöön ja tukevat oppilaiden yksilöllistä kielenoppimista. Tavoitteena on oppia käyttämään omaa äidinkieltä erilaisissa arkielämän viestintätilanteissa.

Vuosiluokilla 3–6 oppilaita rohkaistaan käyttämään oman äidinkielen taitoaan ja pyritään lisäämään sekä käytännönläheistä että käsitteellistä sana- ja ilmaisuvarantoa. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan oman äidinkielen keskeisimpiä ominaispiirteitä, tutustutaan omakieliseen kerrontaan ja kirjallisuuteen sekä harjoitellaan omaa ilmaisua. Lisäksi vahvistetaan oppilaiden kykyä tuottaa ja tulkita tekstejä monimediaisissa oppimisympäristöissä.

Vuosiluokilla 7–9 painottuu suullisen ja kirjallisen ilmaisun monipuolistaminen ja kielitaidon hallinnan vah-

vistaminen. Sana- ja ilmaisuvarannon laajentamisessa kiinnitetään huomiota abstraktiin ja yhteiskunnalliseen sekä nuorten käyttämään sana- ja ilmaisuvarantoon. Lisäksi opetetaan päättelevää ja arvioivaa lukemista.

Oppimisen arviointi

Oppilaan oppimisen arvioinnissa **vuosiluokilla 1–2** lähtökohtana ja tavoitteena on saada kokonaiskuva kunkin oppilaan kielellisen kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemaisensa kielen oppijana. Oppilas saa myös monipuolisesti palautetta siitä, miten hän ymmärtää ja käyttää kieltä, ilmaisee itseään, osallistuu yhteiseen keskusteluun sekä tuottaa ja tulkitsee tekstejä. Kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita oppilaan omassa äidinkiessä ovat tällöin:

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä, lukemisharrastuneisuuden vahvistuminen
- edistyminen tekstien tuottamisessa
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä sekä arjen kielenkäyttötilanteista

Huomiota kiinnitetään erityisesti kyseisen kielen ymmärtämisen kehittymiseen. Opittavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä vaikuttavat oppilaiden mahdollisuuksiin edistyä kyseisen kielen taidoissa.

Vuosiluokilla 3–6 arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää

omaa äidinkieltä suullisesti ja kirjallisesti on sujuvoitunut ja miten hänen ilmaisuvarantonsa on monipuolistunut. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Arvioinnin avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä sekä itsestään oman äidinkielen oppijana ja taidostaan hyödyntää kielitaitoaan oppimisen tukena.

Oppilaan oman äidinkielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määriteltäessä osaamisen tasoa 6. vuosiluokan päättyessä opettaja käyttää valtakunnallista hyvän osaamisen kuvausta. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat oppilaan oman äidinkielen eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Vuosiluokilla 7–9 oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää omaa äidinkieltä suullisesti ja kirjallisesti on sujuvoitunut ja monipuolistunut. Oppilaan tekstiläjituntemus on monipuolistunut ja hänen taitonsa tulkita ja tuottaa erilaisia tekstilajeja on syventynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä sekä itsestään oman äidinkielen oppijana ja taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

Yhdeksännen vuosiluokan päätteeksi määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppilaan oman äidinkielen tavoitteet. Arvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppilaan

oman äidinkielen valtakunnalliseen hyvän osaamisen kuvaukseen 9. vuosiluokan päättyessä. Osaaminen oppilaan omassa äidinkielessä kehittyy kumulatiivisesti. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki hyvän osaamisen kuvaukset riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin hyvän osaamisen kuvauksen määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Oppilaan oman äidinkielen päättöarvioinnin kriteereitä täydentävät arvosanan kahdeksan alle jäävän sekä sen ylittävän osaamisen kuvaukset löytyvät Opetushallituksen edu.fi-sivustosta osoitteesta: http://www.edu.fi/download/175647_perusopetusta_taydentavan_oman_aidinkielen_paattoarvioinnin_tukimateriaali.pdf.

Todistukset

Oppilaalle annetaan lukuvuoden päättyessä osallistumistodistus perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös 9. vuosiluokan päättyessä oppilaalle annetaan erillinen osallistumistodistus.

Lähteet:

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, liite 3:

www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

edu.fi/perusopetus/aidinkieli/suomi_toisena_kielena/koulun_monikielisyydesta

www.duoduo.fi

www.mosaiikki.info

sanapaja.edu.fi/

www.oph.fi/julkaisut/2007/oma_kieli_kullan_kallis

www.oph.fi/julkaisut/2015/kieli_koulun_ytimessa_nakokulmia_kielikasvatukseen

Opetushallitus
PL 380
00531 Helsinki
029 533 1000
www.oph.fi